

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Самойленко Н.А.

Університет митної справи та фінансів

Здійснено огляд основних елементів системи соціального захисту в Україні. Наведено схему фінансування соціального захисту в Україні. Проведено аналіз видатків на соціальний захист в Україні та визначено їх місце у бюджетах різних рівнів у 2015-2017 рр., показників соціального захисту в Україні. Запропоновано шляхи реформування системи соціального захисту в Україні.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист населення, соціальна сфера, соціальне забезпечення, видатки на соціальний захист.

Постановка проблеми. Соціальний захист населення є необхідною складовою успішного розвитку будь-якої моделі економіки країни. Сучасний стан розвитку економіки України супроводжується стрімким розширенням суспільства за матеріальним і соціальним статусами. Вважаючи на важливість ролі та значення системи соціального захисту в суспільстві, актуальним є дослідження теоретичних засад формування ефективної системи соціального захисту населення, яка б дозволила швидко та якісно підняти життєвий рівень населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувана тематика є досить актуальною серед зарубіжних та вітчизняних науковців. Дослідженням проблем у сфері соціального захисту населення як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях приділяли увагу такі вітчизняні науковці: Н. Борецька, Н. Власенко, Д. Міщенко, Л. Міщенко, О. Власюк, Е. Лібанова, О. Макарова, Ю. Саєнко, О. Палій та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Велику увагу в цих роботах приділено соціальній політиці у сфері соціального захисту населення. Однак малодослідженим на сьогоднішній день залишається питання формування повноцінної системи соціального захисту населення в Україні з урахуванням економічних умов.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз сучасного стану соціального захисту населення в Україні та розробка пріоритетних напрямів розвитку та шляхів їх досягнення.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку держави соціальний захист та со-

ціальне забезпечення населення відіграє провідну роль у забезпеченні добробуту населення країни. Система соціального захисту населення залежить від соціальної політики держави.

Реалізація соціальної політики та розбудова соціальної сфери відповідно до пріоритетів національного, суспільного, культурного і духовного відродження обумовлює необхідність державного регулювання розвитку соціальної сфери.

До національних нормативно-правових актів у сфері соціального захисту належать, передусім, Конституція України, закони України та підзаконні нормативно-правові акти: укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, акти міністерств, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Відмітимо, що національна система соціального захисту України охоплює різноманітні напрями: забезпечення прожиткового мінімуму населення; забезпечення громадянам заробітку для задоволення власних матеріальних і моральних потреб у межах відповідного закону тощо.

Соціальний захист – система матеріального забезпечення і обслуговування громадян на випадок старості, інвалідності, хвороби, в разі втрати годувальника та в інших установлених законодавством випадках.

Сучасну систему соціального захисту населення в Україні складають такі елементи: пенсійне забезпечення, допомога сім'ям з дітьми, житлові субсидії, допомога по безробіттю та інше.

Проведемо аналіз основних показників соціального розвитку, а саме динаміки величини забезпечення державних соціальних стандартів та гарантій, яка наведена у таблиці 1.

За даними таблиці 1 можна зробити висновки, що протягом досліджуваного періоду рівень соціальний стандартів та гарантій зростає. Так, за 2015-2017 рр. мінімальна заробітна плата зросла на 2345 грн або 170,2%, а мінімальний розмір пенсії – на 378 грн або 35,2%.

Фінансування системи соціального захисту в Україні здійснюється з державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (рис. 2).

Рис. 1. Складові системи соціального захисту населення в Україні

Джерело: складено автором за даними [4]

Таблиця 1

Рівень забезпечення виконання державних стандартів та гарантів в Україні, грн

Назва	2015	2016	2017	Абсолютне відхилення 2017 р. від		Темп приросту 2017р. до,%	
				2015	2016	2015	2016
Мінімальна заробітна плата	1378	3200	3723	2345	523	170,2	16,3
Середньомісячна заробітна плата	4195	5183	7104	2909	1921	69,3	37,1
Мінімальна пенсія	1074	1247	1452	378	205	35,2	16,4
Середній розмір пенсії	1699,5	1828,3	2480,5	781	652,2	46,0	35,7

Джерело: складено автором за даними [8]

Таблиця 2

Динаміка видатків на соціальний захист в Україні та їх місце у бюджетах різних рівнів у 2015-2017 рр., млрд. грн

Назва	2015	2016	2017	Абсолютне відхилення 2017р. від		Темп приросту 2017р. до,%	
				2015	2016	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Зведений бюджет	679,87	835,59	1056,76	376,89	221,17	55,4	26,5
Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення	176,34	258,33	285,76	109,42	27,43	62,1	10,6
у % до видатків Зведеного бюджету	25,9	30,9	27,0	1,1	-3,9	4,2	-12,6
Державний бюджет	402,93	489,35	566,64	163,71	77,29	40,6	15,8
Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення	103,7	151,97	144,48	40,78	-7,49	39,3	-4,9
у % до видатків Державного бюджету	25,7	31,1	25,5	-0,2	-5,6	-0,8	-18,0
Місцеві бюджети	276,94	346,24	490,12	213,18	143,88	77,0	41,6
Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення	72,64	106,37	141,28	68,64	34,91	94,5	32,8
у % до видатків місцевих бюджетів	26,2	30,7	28,8	2,6	-1,9	9,9	-6,2

Джерело: складено автором за даними [5; 6]

Слід відмітити, що видатки на соціальний захист займають вагоме місце у структурі загальних видатків бюджетів України усіх рівнів, що більш детально наведено у таблиці 2.

З даними таблиці 2 слід відмітити, що протягом 2015-2017 рр. видатки бюджетів всіх рівнів зростали, зокрема видатки Зведеного бюджету збільшилися на 376,89 млрд. грн або 55,4%. При цьому, видатки на соціальний захист за досліджуваний період зросли на 109,42 млрд. грн або 62,1%, а їх частка у структурі видатків Зведеного бюджету збільшилася на 1,1% та у 2017 р. склала 27,0% (рис. 3).

Щодо динаміки видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, що фінансуються з Державного бюджету, то за 2015-2017 рр. їх зростання склало 40,78 млрд. грн або 39,3%, а частка у видатках Державного бюджету зменшилася на 0,2 та у 2017 р. склала 25,5%.

Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, що фінансуються з місцевих бюджетів у 2017 р. склали 141,28 млрд. грн, та за досліджуваний роки збільшилися на 68,64 млрд. грн або 94,5%, а їх частка у структурі видатків місцевих бюджетів зросла на 2,6%.

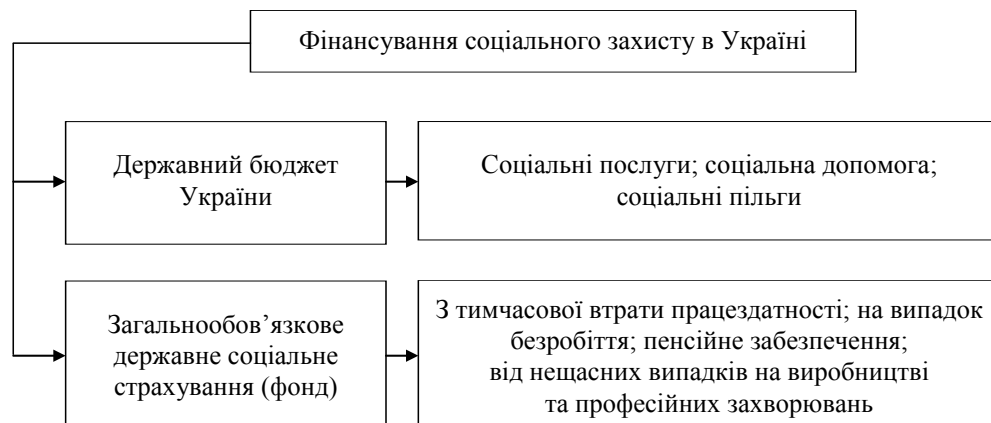
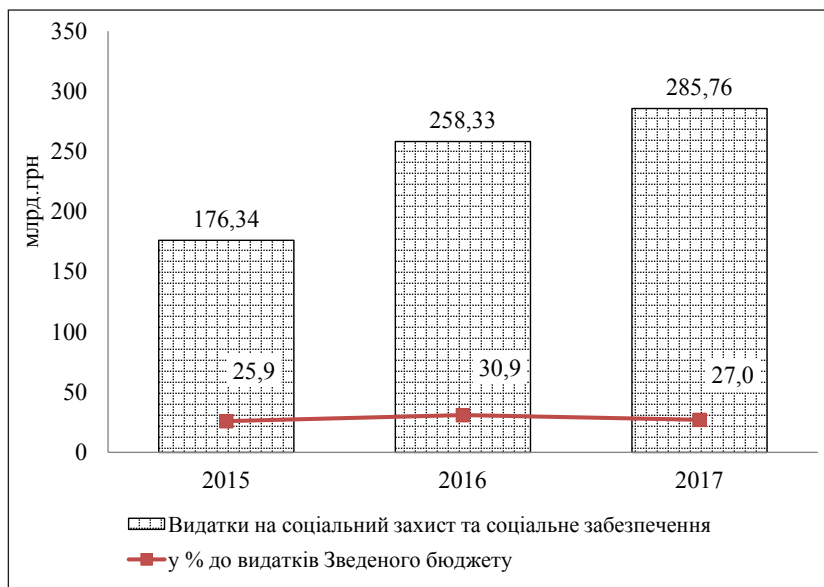

Рис. 2. Фінансування системи соціального захисту в Україні

Джерело: складено автором за даними [7]

Рис. 3. Динаміка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення та їх частка у структурі видатків Зведеного бюджету у 2015-2017 рр.

Джерело: складено автором за даними [5; 6]

Динаміка показників соціального захисту в Україні у 2015-2017 рр. представлена у таблиці 3.

Висновки і пропозиції. Отже, для покращення ситуації, що склалася у сфері соціального захисту населення в Україні пропонуємо наступні заходи:

1. Активізація соціальної ролі держави, відпрацювання механізму взаємодії держави і суспільства в соціальній сфері.

2. Удосконалення механізму стимулювання зайнятості населення.

3. Реформування пенсійної системи України, шляхом створення умов, при яких буде передбачатися пряма залежність розміру пенсії від величини заробітної плати.

4. Створення та забезпечення дії на загальнодержавному рівні комплексу соціальних стандартів.

5. Реформування правових аспектів державної соціальної допомоги як однієї з організаційно-правових форм соціального захисту.

Таблиця 3

Динаміка показників соціального захисту в Україні у 2015-2017 рр., млрд. грн

Назва	2015	2016	2017*	Абсолютне відхилення 2017р. від	
				2015	2016
1	2	3	4	5	6
Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, у т.ч.:	176,34	258,33	285,76	109,42	27,43
Соціальний захист на випадок непрацевдатності	8,7	12,8	18,1	9,4	5,3
% у сумі видатків на соціальну сферу	4,93	4,97	6,33	1,4	1,36
Соціальний захист пенсіонерів	99,59	147,61	140,23	40,64	-7,38
% у сумі видатків на соціальну сферу	56,47	57,14	49,07	-7,4	-8,07
Соціальний захист ветеранів війни та праці	5,37	8,06	9,23	3,86	1,17
% у сумі видатків на соціальну сферу	3,05	3,12	3,23	0,18	0,11
Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді	36,48	55,33	66,7	30,22	11,37
% у сумі видатків на соціальну сферу	20,69	21,42	23,34	2,65	1,92
Соціальний захист безробітних	0,06	0,4	0,67	0,61	0,27
% у сумі видатків на соціальну сферу	0,03	0,15	0,23	0,2	0,08
Допомога у вирішенні житлового питання	15,52	18,35	22,87	7,35	4,52
% у сумі видатків на соціальну сферу	8,80	7,1	8,0	-0,8	0,9
Соціальний захист інших категорій населення	8,62	10,4	14,2	5,58	3,8
% у сумі видатків на соціальну сферу	4,89	4,52	4,97	0,08	0,45
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту	0,02	0,89	2,85	2,83	1,96
% у сумі видатків на соціальну сферу	0,01	0,34	1,0	0,99	0,66
Інша діяльність у сфері соціального захисту	2,0	4,49	10,91	8,91	6,42
% у сумі видатків на соціальну сферу	1,13	0,73	3,82	2,69	3,09

* – попередні дані

Джерело: складено автором за даними [3; 5; 6]

Список літератури:

1. Міронова Л.О. Бюджетний процес: сутність, стадії здійснення та методи управління / Л.О. Міронова, В.Є. Дем'яненко, М.І. Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. – Дніпропетровськ. 2012. – № 2(28). – С. 127-133.
2. Міщенко Д.А. Удосконалення фінансування соціальної інфраструктури в Україні / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016 – № 22. – С. 13-16.
3. Міщенко Д.А. Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко // Економічний простір. – 2016. – № 108. – С. 148-155.
4. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: монографія / О.В. Макарова; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
5. Сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>.
6. Сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
7. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти та вітчизняна практика / І.П. Сидор // Ефективна економіка – 2015. – № 9. – С. 118-126.
8. Соціальний звіт за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=160211.

Самойленко Н.А.

Університет таможенного дела и финансов

**СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ
СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ****Аннотация**

Осуществлен обзор основных элементов системы социальной защиты в Украине. Приведена схема финансирования социальной защиты в Украине. Проведен анализ расходов на социальную защиту в Украине и определено их место в бюджетах различных уровней в 2015-2017 гг., показателей социальной защиты в Украине. Предложены пути реформирования системы социальной защиты в Украине.

Ключевые слова: социальная политика, социальная защита населения, социальная сфера, социальное обеспечение, расходы на социальную защиту.

Samoilenko N.A.

University of Customs and Finance

**THE CURRENT STATE
OF SOCIAL PROTECTION OF POPULATION IN UKRAINE****Summary**

The main elements of the social protection system in Ukraine are reviewed. The scheme of financing of social protection in Ukraine is given. The analysis of social protection expenditures in Ukraine and their place in the budgets of different levels in 2015-2017, indicators of social protection in Ukraine. The ways of reforming the system of social protection in Ukraine are proposed.

Keywords: social policy, social protection of the population, social sphere, social security, expenses on social protection.